

Стаднік О. О.,
аспірант кафедри фінансів
Державний торговельно-економічний університет,
м. Київ

ІНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ ФІСКАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Підписання, ратифікація та набрання чинності Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (надалі – ЄС) у 2014 році не лише чітко детермінували проєвропейський зовнішній курс нашої держави, а й окреслили зобов'язання корекції національного фіскального законодавства у відповідності Директивам ЄС. Зважаючи на критичну залежність податкової політики від комплексу екзогенних чинників, реформи структури фіскального простору є надзвичайно актуальними. Євроінтеграція впливає на ефективність механізму оподаткування. Однак, враховуючи ретроспективний досвід держав Центральної Європи та Балтії, відомі партикулярні кейси реформ акцизного оподаткування, коли зростання ставок податку без адаптації до особливостей національної економіки та загальної платоспроможності населення спричинили скорочення бюджетних надходжень. Ігнорування еластичності попиту та купівельної спроможності за умов різкого росту ставок акцизного податку спричинили суттєві бюджетні втрати. Лише стабілізація заходів фіскального регулювання дозволила забезпечити стійкий приріст надходжень акцизу [1].

Досвід економік ЄС дозволяє виділити базові тренди:

- планомірний розвиток адміністрування за умов діджиталізації національної економіки;
- вдосконалення податкового моніторингу й контролю за доходами нерезидентів і транснаціональних корпорацій;
- реалізацію заходів протидії ерозії податкової бази;
- експансію правил оприлюднення інформації щодо платників податків;
- інституціональне удосконалення фіскальних механізмів;
- зростання ефективності системи протидії правопорушенням у сфері оподаткування.

Країни ЄС зміцнюють інституційну спроможність оподаткування через ліквідацію можливості ухилення від оподаткування і посилення прозорості фіскального простору, вдосконалюють процедури трансферного ціноутворення.

Поліпшення фіскального регулювання відбувається шляхом застосування універсальних стимулів для науково-дослідних робіт, зокрема інвестиційного податкового кредитування, вирахування відповідних витрат, запровадження систем податкових преференцій для інноваційних бізнесів [2]. Вказані заходи створюють додаткові конкурентні переваги на зовнішніх ринках, а також повинні

мати адресний характер та чіткий механізм оцінювання ефекту надання. Інституційні основи фіскальної політики включають сукупність принципів та критеріїв формування, що дозволяють забезпечувати ефективність системи регулювання соціоекономічного розвитку. Основними з них є:

1) досягнення консенсусу, за якого рівень та структура оподаткування адекватні й достатні для виконання інституціями публічного адміністрування функцій із надання населенню гарантованих послуг за рахунок відповідного бюджету;

2) стабільність і адаптивність моделі податкової системи, що проявляється в: а) завчасному для платників оголошенні рішень, що детермінують ставки / або бази податків, впливають на механізм адміністрування; б) створенні максимально сприятливих умов для підприємництва і мобілізації фінресурсів для громадських потреб за умов дії економічних шоків;

3) комплексність трансформацій і повна координація з іншими складовими державної економічної політики, зокрема монетарною, обґрунтованість і релевантність фіскальних новацій стратегічним документам розвитку;

4) системність та послідовність, реалізація заходів ціннісно орієнтованого публічного управління, що визначають характер динаміки доходів державного та місцевих бюджетів, інфляції, фінансового стану економічних агентів та їх очікування, економічного розвитку, соціальної стабільності; забезпечення стійкої довіри платників податків.

Використання державою податкового інструментарію повинне індукувати передумови для стійкого розвитку. Пріоритетом економічної політики уряду є високий рівень зайнятості як драйвер зростання. Однією з цілей сталого розвитку є гідна праця та економічне зростання. Її досягнення пов'язане з оподаткуванням праці. Ставки податків на працю впливають на рішення населення щодо міжнародної міграції. Суттєві відмінності в заробітній платі практично обґрунтовують застосування нижчих ставок податку на доходи фізичних осіб (надалі – ПДФО) у Центральній Європі. Оцінювання податкового навантаження на працю передбачає аналіз значень ефективних ставок. Існує два деструктивні канали впливу ПДФО на економічну активність: а) зростання ставок; б) оподаткування пасивних доходів населення. Держави-члени ЄС з середнім та нижчим від середнього рівнем доходів переважно застосовують пропорційну шкалу для ПДФО. Важливим напрямом фіскальної політики є детінізація доходів, демотивація ухилень сплати ПДФО і соціальних внесків.

Одним із напрямів модернізації вітчизняної податкової політики в контексті євроінтеграції є зміцнення фіскального потенціалу публічних фінансів і оптимізація конфігурації бюджетних надходжень з врахуванням інституційного середовища. Логічність і виваженість дискреційних заходів фіскальної політики безпосередньо впливає на динаміку соціально-економічного розвитку. Якість інституційного середовища є ультимативним критерієм формування податкової

політики. Основна увага фіскальних інституцій повинна фокусуватися на зростанні якості надаваних послуг, всебічному розвитку каналів комунікації з платниками податків, оптимізації затрат часу на заповнення звітності та сплату податків, підвищенні результативності податкових контролю та аудиту.

Сучасними пріоритетами податкової служби є вдосконалення процедур адміністрування, розширення та модифікація цифрових сервісів обслуговування платників, імплементація інституційної моделі державного податкового ризик-менеджменту та сценарного моделювання, що сприяє зниженню трансакційних витрат і забезпечує вищу фіскальну результативність.

Список використаних джерел

1. Нікітшин А. О. Податкова політика в умовах економічних перетворень : монографія. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. 480 с.
2. Чугунов І. Я. Бюджетна стратегія суспільного розвитку. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2021. 532 с.